

Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Haber Metinlerinin 2018 Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerler Açısından İncelenmesi¹

Examination of News Texts in Social Studies Textbooks in Terms of Root Values Included in the 2018 Curriculum

Sayfa | 3159

Selime KILIÇ , Yüksek Lisans Öğrencisi, Ordu Üniversitesi, slm28klc@gmail.com

Erhan YAYLAK , Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, erhanyaylak@odu.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 30 Mart 2024
Kabul tarihi - Accepted: 10 Eylül 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Aralık 2024

¹ Çalışma 23-25 Ekim 2023 tarihlerinde Elazığ'da düzenlenen XI. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Kılıç, S. ve Yaylak, E. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında haber metinlerinin 2018 öğretim programında yer alan kök değerler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(3)*, 3159-3183.

DOI. 10.51460/baebd.1461659

Öz. Bu araştırmada, 2018 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında (SBÖP) bulunan kök değerlerin ders kitaplarında yer alan haber metinlerinde bulunma durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla; 2023 yılında kullanılan 4. sınıf 'Tuna Yayınları', 5. sınıf 'ATA Yayıncılık', 'E-Kare Yayıncılık' ve 'MEB Yayınları', 6. sınıf 'MEB' ve 'Anadol Yayıncılık', 7. sınıf 'MEB' ve 'Ekoyay Yayıncılığa' ait ders kitapları nitel araştırma bağlamında doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Dokümanlar, MaxQDA 2022 programına aktarılarak her sınıf düzeyi yedi öğrenme alanlarında yer alan haber metinleri okunarak kök değerler incelenerek kodlanmıştır. Bulgular göre, 4. sınıf ders kitabında en fazla yardımseverlik değerine, 5. sınıf ders kitaplarında en fazla vatanseverlik ve adalet değerlerine, 6. sınıf ders kitaplarında en fazla adalet ve sorumluluk değerlerine, 7. sınıf ders kitaplarında vatanseverlik ve sorumluluk değerlerine vurgu yapıldığı görülmüştür. Ulaşılan bir diğer sonuç ise kök değerlerin öğrenme alanlarına eşit oranda dağılım göstermediği yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Ders kitabı, Haber metinleri, Kök değerler

Abstract. For this purpose; 4th-grade 'Tuna Publishing,' 5th grade 'ATA Publishing,' 'E- Kare Publishing' and 'MEB Publishing,' 6th grade 'MEB' and 'Anadol Publishing,' 7th grade 'MEB' and 'Ekoyay Publishing' textbooks used in 2023 were examined by document analysis method in the context of qualitative research. The documents were transferred to the MaxQDA 2022 program and coded by reading the news texts in seven learning areas at each grade level and examining the root values. According to the findings, it was observed that the 4th-grade textbook emphasized the value of benevolence the most, the 5th-grade textbooks emphasized the values of patriotism and justice the most, the 6th-grade textbooks emphasized the values of justice and responsibility the most, and the 7th-grade textbooks emphasized the values of patriotism and responsibility. Another result is that root values are not equally distributed in learning areas.

Keywords: Social studies, Textbooks, News texts, Root values

Extended Abstract

Introduction. Social Studies textbooks are used as primary sources in the education process. It becomes important to determine how and to what extent the root values in the Social Studies curriculum are mentioned and which root values are frequently emphasized to eliminate the deficiencies of the studies. This study aimed to determine the reflections of the root values in the Social Studies curriculum, which was updated in 2018, on the news texts in the 4th, 5th, 6th, and 7th-grade textbooks. The problem statement of the research is 'Which root value in the Social Studies Curriculum is associated with the news texts in the 4th, 5th, 6th and 7th-grade textbooks?'. In the context of this problem statement; i. What is the distribution of news texts in the learning areas of 4th, 5th, 6th, and 7th grade Social Studies textbooks? ii. What is the frequency of associating news texts with root values in 4th, 5th, 6th, and 7th grade Social Studies textbooks?

Method. This study was conducted within the framework of the document analysis method, one of the qualitative research methods. Document analysis is the process of systematic examination, interpretation, and evaluation of printed texts and texts created in electronic media. As in all research methods, in document analysis, data are analyzed and interpreted, meaning is extracted, or new meanings are gained to improve knowledge. Due to establishing an interactive link between the researcher and the documents examined, document analysis provides individuality (Özkan, 2020, p.2). In this research, textbooks were used as documents. In this study, the document analysis method was utilized in the process of data collection to determine the inclusion of the root values mentioned in the 2018 CPS in the news texts in Social Studies textbooks (4th, 5th, 6th, and 7th grade).

In this study, the aforementioned content analysis technique was utilized to examine the subject in depth. During the research, the rules of research and publication ethics were followed. The problem statement of the research was determined, and the research was planned by taking expert opinion before proceeding to the implementation process. Determining the program to be used in accessing and collecting data, as well as controlling, coding, and analyzing the collected data, is included in the planning process. To determine the validity and reliability of the research, meetings were held regularly every week with an associate professor and two social studies teachers (graduate students), and evaluations were made about the data's coding process.

Results, Discussion, and Conclusion. Curricula are important sources that guide and help teachers during an educational period. To raise individuals who constitute the future of society and to integrate and equip them with values, teachers determine teaching models, tools, and materials that include values education based on the values in the curriculum. Textbooks are the most important teaching tools for teachers because they are distributed to students free of charge by the state and are easily accessible. Since textbooks are the primary source in an education period and have a clear priority in terms of value education, this study examined the distribution of the root values of 'justice, friendship, honesty, self-control, patience, love, responsibility, patriotism, and benevolence' in the 2018 Social Studies curriculum in the learning areas of the 4th, 5th, 6th, and 7th-grade textbooks and the level of root values.

When the distribution of root values according to learning areas in the 4th grade Social Studies textbook of Tuna Printing was examined, it was concluded that root values were repeated the most (7 times) in the learning area of 'Global Connections,' the least (2 times) in the learning area of

'Production, Distribution, and Consumption.' The root values were not mentioned in the news texts in the learning areas of 'Active Citizenship,' 'Culture and Heritage, and People, Places, and Environments.' Köksal et al. (2022), when they evaluated Social Studies textbooks in terms of root values in their study, concluded that root values were mentioned the most in the 'Production, Distribution and Consumption' learning area and the least in the 'People, Places and Environments' learning area.

When the distribution of root values according to learning areas in the 5th grade Social Studies textbook of Ata Publishing is analyzed, it is seen that root values are repeated the most (10 times) in the learning areas of 'Individual and Society, Active Citizenship' and 'Global Connections,' and the least (6 times) in the learning areas of 'Culture and Heritage' and 'Science, Technology, and Society.' In 5th-grade E-Kare Publishing textbooks, when the distribution of root values according to learning areas is examined, it is seen that root values are repeated the most (16 times) in the learning area of 'Active Citizenship,' root values are repeated (14 times) in the learning area of 'Production, Distribution, and Consumption,' root values are repeated (11 times) in the learning area of 'Individual and Society.' At the same time, it is concluded that root values are repeated (1 time) in the learning areas of 'Culture and Heritage' and 'Global Connections.' In the 5th grade textbooks of MoNE Publications, when the distribution of root values according to learning areas was analyzed, it was concluded that root values were repeated the most (14 times) in the 'Global Connections' learning area, root values were repeated (12 times) in the 'Production, Distribution and Consumption' learning area, and root values were repeated the least (2 times) in the 'Culture and Heritage' learning area. Köksal et al. (2022) concluded that the root values in the 5th grade Social Studies textbook of Anadol Publishing were mostly in the 'Individual and Society' learning area, while no root values were mentioned in the 'People Places and Environments' learning area. Similar results were obtained with the 5th grade Social Studies textbook of E-Kare Publishing. When the root values in the 6th grade Social Studies textbook of Anadol Publications are examined, it is seen that the root value of 'Responsibility' is repeated the most (9 times), the root value of 'Self-control' is repeated (7 times), the root values of 'Love' and 'Respect' are repeated the least (1 time). The root value of 'Patience' is not included in the news texts. When the 6th grade MEB Publishing textbook was examined, it was concluded that the root value of 'Responsibility' was repeated the most (15 times), the root value of 'Citizenship' was repeated (10 times), the root value of 'Self-control' was repeated (8 times), the root values of 'Honesty' and 'Patience' were repeated the least (2 times). The root values of 'Love' and 'Friendship' were not mentioned in the news texts. Horozoğlu (2021) found that 'Benevolence' and 'Citizenship' values were mostly included in the news texts in 6th grade Social Studies textbooks, while 'Honesty' and 'Respect' values were not included. In a similar study conducted by Baki (2019), in which the values in the news texts in Turkish textbooks were examined, it was mentioned that the 'Love' value was mostly included. Oğuz Haçat and Demir (2020) stated that the value of 'Responsibility' was emphasized the most in their study in which they examined the values in the 6th grade Social Studies textbook, and it is seen that the result is similar to the result reached in the research. Köksal et al. (2022), on the other hand, stated that the root value of 'Benevolence' was mostly emphasized in the 6th grade Social Studies textbook of MoNE Publications and that the root value of 'Self-control' was not emphasized.

When the root values in the 7th-grade 7th grade Social Studies textbook of MEB Publishing were examined, it was seen that the root values of 'Patriotism' and 'Responsibility' were repeated the most (5 times), the root value of 'Benevolence' was repeated (4 times), the root values of 'Justice' and 'Respect' were repeated the least (2 times). At the same time, it was concluded that the root values of 'Love,' 'Friendship,' 'Honesty,' and 'Patience' were not mentioned in the news texts. When the 7th-

grade Ekoyay Publishing's textbook is analyzed, it is seen that the root value of 'Responsibility' is repeated the most (21 times), the root value of 'Justice' is repeated (14 times), the root values of 'Love' and 'Friendship' are repeated the least (1 time). In contrast, the root value of 'Patience' is not mentioned in the news texts. In a similar study, Köksal et al. (2022) stated that the 7th grade Social Studies textbook of MEB Publications mentioned the root value of 'Respect' the most, while the root values of Honesty and Self-control were not included in the textbook. Oğuz Haçat and Demir (2020) stated that the root value of 'Patriotism', Horozoğlu (2021) stated that the root values of 'Benevolence' and 'Equality' were the most common, while it was concluded that the root values of 'Respect,' 'Love' and 'Responsibility' were not included in the textbooks. In the study of Baki (2019), in which the texts in Turkish textbooks are examined in terms of values, it is stated that the value of 'Patriotism' is emphasized. In general, Tabak and Yaylak (2020), in their research examining the root values in Social Studies textbooks from 4th to 7th grade, found that the most common root values were 'Responsibility' and 'Benevolence' and the least root values were 'Justice,' 'Caring' and 'Honesty.'

When the results of the studies on the reflections of the root values in the news texts in Social Studies textbooks are evaluated, it is seen that the root values do not show a balanced distribution. For this reason, while preparing Social Studies textbooks, attention can be paid to the balanced distribution of root values in news texts based on the content of the learning area. Active learning should be carried out using various activities, methods, and techniques in which students are involved in the learning and teaching process instead of directly teaching lessons for the purpose of teaching and internalizing values and root values by educators.

Giriş

Değerler geçmiş, günümüz ve gelecek arasında şekillenen olgular bütünüdür. Değer kavramının Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe, Türkçe, Tarih, Din gibi birçok disiplin ile ilişkilendirilmekte ve farklı disiplinler içerisinde birden fazla tanımı yapılmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin karşılığı, kıymet” veya “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde tanımlamaların yer aldığı görülmektedir (TDK, 2022). Genel bir tanımlama ile değerler, köklerini geçmişten ve gelecekte alan yıllar içerisinde beslenerek bugüne ve yarına ulaşacak ilkelerin toplamıdır. Değerler insan olma özelliklerimizi oluşturan hayatın düzenli akışında karşılaştığımız sorunlar ile başa çıkmaya ve eylemeye dönüştürmeyi sağlayan gücün ve kudretin kaynağıdır (MEB, 2018). Kök değerler ise Sosyal Bilgiler eğitiminin değerler eğitimi içerisinde yer alan (Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Saygı, Sevgi, Sabır, Sorumluluk, Öz denetim, Vatanseverlik ve Yardımseverlik) öğrencileri geleceğe ve sosyal yaşama hazırlamayı amaçlayan etik değerler bütünüdür. Kök değerler, öğrencileri sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alan içerisindeki olgu ve durumlara hazırlamanın yanı sıra toplum içerisinde aktif birer vatandaş olarak yaşamlarını sürdürmeleri için geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sonuç olarak, bu değerler Sosyal Bilgiler eğitiminin vazgeçilemez bir parçası olarak görülebilir ve öğrencilerde toplumsal bilincin gelişmesine katkı sağlayarak etkin vatandaş rolünü üstlenmelerine yardımcı olabilir.

Etkin vatandaş yetiştirmek Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amacıdır. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında bireylere evrensel ve millî değerlerin aktarılması ve benimsetilmesi yer almaktadır. Bu amaç doğrultusunda 2018 yılında yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda (SBÖP) “adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, çalışkanlık, barış, bilimsellik, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik” olmak üzere 18 değer bulunmaktadır. Ayrıca ilk defa 2018 SBÖP’da ‘adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik’ olma üzere 10 adet kök değerlere değinildiği görülmektedir (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilere toplumda yer almanın önemini ve bireyler arasındaki ilişkilerin nasıl işlediğini öğretir. Bu ders, aynı zamanda öğrencilerin değerlerini geliştirmelerine de yardımcı olur. Değerler, bir kişinin hayatta neyin önemli olduğunu belirleyen inançlardır. Bu inançlar, kişinin davranışlarını, seçimlerini ve tutumunu etkiler. Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilere farklı kültürlerin ve toplumların değerlerini öğrenme fırsatı sunar. Bu da öğrencilerin kendilerine ait değerlerini geliştirmelerine yardımcı olur. Sosyal Bilgiler dersi, aynı zamanda öğrencilere saygı, hoşgörü, adalet, dürüstlük gibi değerleri öğretir. Bu değerler, insanların birbirleriyle daha iyi ilişkiler kurmalarına ve toplumda daha iyi bir yaşam sürdürmelerine yardımcı olur. Ayrıca, bu değerler, öğrencilerin etik ve ahlaki konularda doğru kararlar almalarına da yardımcı olabilir. Eğitimin önemi, insanların hayatta başarılı olmaları için gerekli olan bilgi ve becerileri öğrenmeleri ve eyleme dönüştürebilmeleridir. Sosyal Bilgiler dersinin bir amacı da öğrencilere hayatta başarılı olmaları için gerekli olan değerleri öğretmektir. Dolayısıyla, Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin kişisel ve toplumsal gelişimlerine katkıda bulunmakta ve eğitim sisteminin önemli bir parçası konumuna gelmektedir.

Değerler, toplumların geçmişten bugüne gelen süre içerisinde kabullendiği, önemsendiği ve içselleştirdiği kurallar bütünüdür. Değerler, içinde bulunduğumuz zamana ve ihtiyaçlara cevap

Kılıç, S. ve Yaylak, E. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında haber metinlerinin 2018 öğretim programında yer alan kök değerler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(3), 3159-3183.*

DOI. 10.51460/baebd.1461659

verebilme amacıyla değişir, şekillenir ve davranışa dönüşebilir. Değerler eğitimi doğum ile ilk önce ailede başlamaktadır. Anne ve babanın önem ve öncelik verdikleri değerler bireye gelişim sürecinde plansız ve programsız olarak aktarılırken bireyin okula başlamasıyla eğitim kurumlarında sunulan değer eğitimi bir müfredat altında planlı ve programlı olarak gerçekleştirilmektedir. Eğitim müfredatları ile öğretmenler öğrencilere değerleri benimsetme de değer yaklaşımlarından yararlanarak konuya uygun olan yöntem, teknik ve stratejileri kullanabilmektedir.

Kan (2010), 'Sosyal Bilgiler dersi ve değerler eğitimi' isimli çalışmasında toplumsal yapının oluşmasında ve toplumun devamlılığının sağlanmasında ortak değerlere sahip olunması gerektiğini vurgulamıştır. Değer aktarımında Sosyal Bilgiler dersi çok önemli bir konuma sahip olduğunu dile getirmektedir. Çünkü tarihsel bir içeriği barındırması, çeşitli kültürleri, çeşitli yaşam hikâyelerini bünyesinde barındırması açısından ve Sosyal Bilgiler dersinin disiplinlerarası bir yapıda olması değerler eğitimi aktarımı açısından çok uygun bir ders olabileceğini ifade etmiştir.

Arslan ve Elma (2022), "İlkokul öğrencilerinin değerlere bakış açılarının kök değerler açısından incelenmesi" isimli çalışmalarında Türkiye'de değer ifadesinin 2005 SBÖP ile ön plana çıkmaya başladığını, 2018 yılında yeniden düzenlenen SBÖP ile de ilk kez kök değerler ifadesine değinildiği belirtmektedirler. İnsan yapısı gereği yalnız yaşayabilen bir varlık değil, topluluk halinde hayatını devam ettiren kültürel bir varlıktır. Dolayısıyla bir topluluğu oluşturan bireylerin adil ve eşit davranabilmek için adalet, güven duyma, anlayışlı ve vefalı olabilmesi için dostluk, sözünde durabilme, doğru sözlü ve güvenilir olabilmesi için dürüstlük, davranışların sorumluluğunu alabilme, gerektiğinde özür dileyebilmek için özdenetim, beklemeyi bilmesi ve tahammül edebilmek için sabır, alçakgönüllü olma, insanlara değer verebilmek için saygı, merhametli, aile birliğine önem verebilmek için sevgi, kendine, çevresine, vatanına ve ailesine karşı sorumlu olabilme ve davranışlarının sonuçlarını üstlenmek için sorumluluk, sadık olma, tarihsel ve doğal mirası koruyabilmek için vatanseverlik, cömert, misafirperver ve paylaşımcı olabilme için ise yardımseverlik değerleri ile donanımlı olması istenmektedir.

Okullarda eğitim- öğretim sürecinde kullanılan en önemli materyal ders kitaplarıdır. Dolayısıyla ders kitaplarının değişen dünya koşulları ve teknoloji ile çağa uygun olarak güncellenmesi önemlilik arz etmektedir. Dünyanın hızla dijitalleşmesi ve sosyal medya kullanımının artmasıyla gazete haberciliğinin en aza indirildiği, ağ haberciliğinin yükselişte olduğu çağımızda haber metinlerinin ve görsellerin ders kitaplarında yer aldığı ve değer aktarımında kullanılabileceğini ifade etmektedir. Ders kitaplarında görsellerin ve haber metinlerinin yer alması ile yapılan eğitim ve öğretimlerde bireyin konuyu anlamakta güçlük çekmedikleri, bireylerde öğrenme isteklerinin de artışlar yaşandığı, konuyu sıkıcı olmaktan uzaklaştırdığı ve ders kitaplarına ulaşımın kolay olduğu öğrenciler tarafından ifade edilmiştir (Earged, 2008). Ders kitaplarının sistemli ve düzenli oluşu, içeriğinin bireylere kazandırılmak istenen beceri, tutum, değer ve gelişim özellikleri baz alınarak hazırlanması değerler eğitimi açısından ders kitaplarını en önemli materyali haline getirmektedir. Ders kitapları öğrencilerin neleri öğreneceklerini, öğretmenlerin öğretme sürecini nasıl yönetebileceklerini bir bütün içerisinde görmelerini sağlamaktadır. Ayrıca ders kitaplarının kolay ulaşılabilir olması, programda yer alan kazanımların toplu halde bulunması, kazanımların görsellerle ve güncel metinler ile desteklenmesi, ünite sonlarında ölçme/değerlendirme yöntemlerine, formlarına yer verilmesi değer eğitimi materyali olması açısından ders kitapları çok kıymetlidir (Taş, 2022).

SBÖP’da bulunan değerlerin ve kök değerlerin ders kitaplarında yer verilmesine ilişkin yapılan literatür araştırmasında, SBÖP’nın incelenmesi, Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında okuyan öğretmen adaylarının değer algısı, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının değerler ve kök değerler açısından değerlendirilmesi, Sosyal Bilgiler eğitiminin evrensel değerlerin geliştirilmesindeki rolü gibi pek çok konu yer almaktadır. Örneğin Çoban ve Akşit (2018) 2005 ve 2017 SBÖP’ni öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırmıştır. Benzer şekilde Erbaş (2021), Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndaki değerlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarına yansımaları incelemiştir. Diğer yandan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşlerine odaklanan çalışmalar bulunmaktadır (Akhan vd., 2020; Demirkaya ve Çal, 2018; Dere ve Yavuzay, 2020; Pınaz ve Kuru, 2022). Ayrıca Arslan ve Turan (2024) 8. sınıf Türkçe ders kitabının kök değerler açısından incelenmesi, Mutlu ve Dinç (2019) 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalardaki metinlerin kök değerlerle ilişkisini incelemiş, Esemen (2020) Hayat Bilgisi Öğretim Programı Kazanımlarının kök değerler ile ilişkisinin değerlendirmiş, Kılcan (2020) Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulları Matematik ders kitaplarında yer alan kök değerleri incelenmiş, Tarakcı ve Kalenderoğlu (2022) Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinleri kök değerler açısından incelemiş, Özdemir (2023) Fen Bilimleri ders kitaplarını kök değerler açısından incelenmiş, Akhan vd., (2020) öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin görüşlerini araştırmış, Miçooğullar (2021) 8. sınıf Türkçe ders kitabına yansıtılan kök değerleri incelemiş, Üreyen Çimen ve Özmantar (2023) İlkokul Matematik ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmiş, Sarıkaya ve Yavuz (2023) Ortaokul Türkçe ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi çalışmaları literatürde yer almıştır.

Faiz ve Karasu Avcı (2019), değerler eğitiminde rol model olarak tarihi kahramanların kullanımını araştırırken, Kandemir ve Torun (2020) ise SBÖP kapsamında İstiklal Marşı’na yansıyan değerleri incelemiştir. Erdem Zengin ve Yalçınkaya (2016) 4. sınıf Sosyal Bilgiler programında yaratıcı drama kullanımının değerler üzerindeki etkisini araştırırken, Çelikkaya ve Seyhan (2017) Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metaforik algılarını araştırmış, Seçgin ve Kapan (2020) 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında önerilen edebi ürünleri öğrenme alanlarındaki değerler açısından incelemiş, Özalp ve Akpınar (2021) ise Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değerlere ilişkin görüşlerini araştırmıştır.

Sosyal Bilgiler ders kitapları eğitim-öğretim sürecinde birincil kaynak olarak kullanılmaktadır. SBÖP’nda bulunan kök değerlerin nasıl, ne ölçüde değinildiği ve hangi kök değerlere sıklıkla vurgu yapıldığının belirlenmesi çalışmalarının eksikliklerin giderilmesi açısından önemli hale gelmektedir. Bu araştırmada, 2018 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda bulunan kök değerlerin 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarındaki haber metinlerine yansımalarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın problem cümlesini “Sosyal Bilgiler 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında bulunan haber metinlerinin SBÖP’ndaki hangi kök değer ile ilişkilendirilmektedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu problem cümlesi bağlamında;

1. 4. 5. 6. 7. sınıflar Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki öğrenme alanlarına haber metinlerinin dağılışı durumu nedir?
2. 4. 5. 6. 7. sınıflar Sosyal Bilgiler ders kitabındaki haber metinlerinin kök değerler ile ilişkilendirme sıklığı nedir? soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümde; araştırmanın desenine ve materyaline, verilerin toplanmasına, verilerin çözümlenmesine ve analizine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Sayfa | 3167

Araştırma deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi çerçevesinde yürütülmüştür. Doküman incelemesi basılı metinlerin ve elektronik ortamlarda oluşturulmuş metinlerin sistemli bir şekilde incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi sürecidir. Tüm araştırma yöntemlerinde olduğu gibi doküman incelemede de veriler incelenip yorumlanır, anlam çıkarılır veya yeni anlamlar kazandırılarak bilginin geliştirilmesi amaçlanır. Araştırmacı ile incelenen dokümanlar arasında etkileşimli bir bağ kurulması nedeniyle doküman incelemesi bireysellik özelliği kazandırmaktadır (Özkan, 2020, s.2). Bu çalışmada ise ders kitaplarının incelenmesi amacıyla doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır.

Araştırma dokümanları

Araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler (4, 5, 6 ve 7. sınıf) ders kitaplarında bulunan haber metinlerinde 2018 SBÖP'inde yer alan kök değerlerin yer alma durumunun belirlenmesi amaçlandığı için araştırmanın dokümanlarını Talim ve Terbiye Kurulu web sayfasından ulaşılan Sosyal Bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırma dokümanlarına yönelik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Araştırma dokümanları olarak incelenen ders kitapları

Sınıf	Yazar/lar	Yayınevi
4. sınıf Sosyal Bilgiler	Sami TÜYSÜZ	Tuna Matbaa/Ankara (2022)
5. sınıf Sosyal Bilgiler	Sami AÇIKGÖZ	E-Kare Yayıncılık/Ankara (2018)
5. sınıf Sosyal Bilgiler	Ömer Faruk EVİRGEN Jülide ÖZKAN Suna ÖZTÜRK	MEB (2019)
5. sınıf Sosyal Bilgiler	Salim AÇIKGÖZ	E Kare Eğitim Yayıncılık/Ankara (2018)
6. sınıf Sosyal Bilgiler	Cengiz YILDIRIM Fatih KAPLAN Hayriye KURU Mukaddes YILMAZ	MEB (2019)
6. sınıf Sosyal Bilgiler	Erhan ŞAHİN	Anadol Yayıncılık (2021)

7. sınıf Sosyal Bilgiler	Öznur AÇIL Hülya GÜVENÇ Ayşegül HAYTA Sezcan KILIÇ	MEB (2019)
7. sınıf Sosyal Bilgiler	Hikmet AZER	Ekoyay Yayıncılık (2019)

Verilerin çözümlenmesi

Araştırmanın veri çözümlenme süreci doküman inceleme yönteminin aşamaları temel alınarak devam etmiştir. Bu kapsamda öncelikle 2022-2023 yılında ilkököl ve ortaokulda okutulmakta olan Sosyal Bilgiler ders kitapları Talim ve Terbiye Kurulu genel ağ sayfasından indirilmiş ve bilgisayara kaydedilmiştir. 2018 SBÖP'nda bulunan kök değerler kapsamında; "adalet, aile birliği, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik" kavramları bu çalışmada yapılacak veri analizi için belirlenmiş ve ders kitapları bu amaçla okunmuş ve incelenmiştir. Doküman inceleme yönteminde sık kullanılan bir analiz tekniği, içerik analizidir. Krippendorff'a (2004) göre içerik analizi, metinlerden bağlama doğru tekrarlanabilir, geçerli çıkarımlarda bulunmaya yarayan araştırma tekniği şeklinde tanımlanmıştır. Bu çalışmada da konunun derinliğine incelenmesi adına bahsi geçen içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma süresince doğruluk, güvenilirlik, atıf ve referanslar, tarafsızlık araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulmuştur. Nitel çalışmadaki bir kod, çoğunlukla, dil tabanlı veya görsel verinin bir kısmı için özetleyici, göze çarpan, özü yakalayan ve / veya uyarıcı bir öznelik atanmış bir kelime veya kısa ifadelerdir (Saldana, 2016). Bu çalışmada; temaları sosyal bilgiler öğretim programında yer alan sınıf düzeyleri, kategorileri öğrenme alanları, kodları da yine öğretim programında yer alan kök değerler oluşturmaktadır. Elde edilen veriler MaxQDA programı ile iki araştırmacı tarafından farklı zaman ve mekânlarda içerik çözümlenmesi kapsamında incelenmiştir.

Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik

Araştırmanın problem cümlesi belirlenmiş olup uygulama sürecine geçilmeden önce araştırmanın planlanması uzman görüşü alınarak yapılmıştır. Verilere ulaşılması ve verilerin toplanması, toplanan verilerin kontrol edilmesi, kodlanması ve analizi edilmesinde kullanılacak programın belirlenmesi planlama süreci içerisinde yer almaktadır. Araştırmanın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin tespiti için bir Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında doçent ve iki Sosyal Bilgiler öğretmeni (yüksek lisans öğrencisi) ile her hafta düzenli olarak toplantı yapılmış ve verilerin kodlama süreci hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (2016) önerdiği Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100 şeklindeki güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği %89 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik hesaplarının %70 in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir. Elde edilen sonuca göre araştırmanın güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

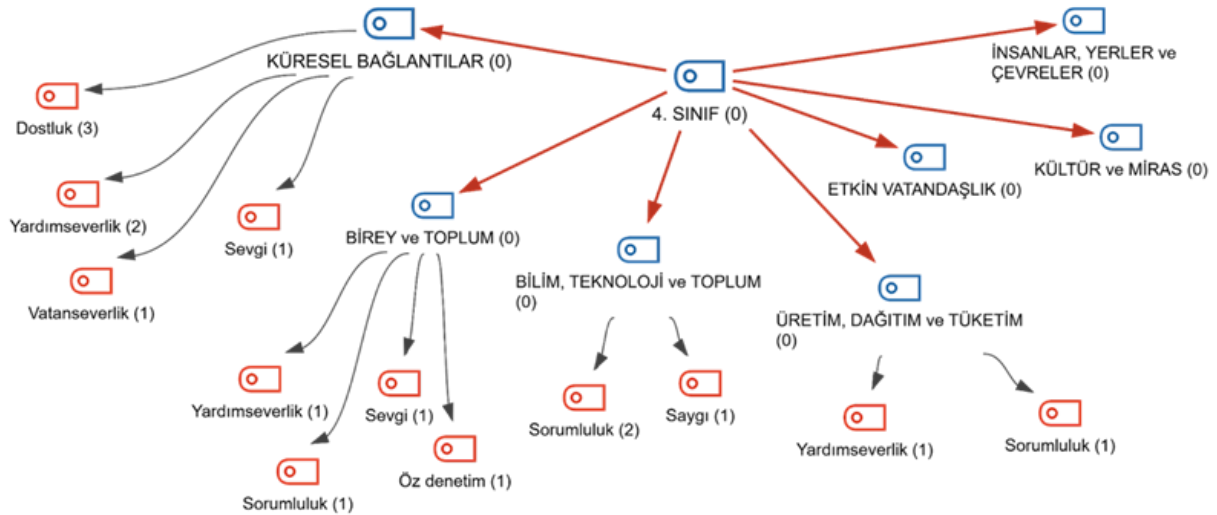
Araştırmacıların rolü

Dokümanlar, bilgi çeşitliliğinin fazla olması ve araştırmacı tarafından ulaşılması güç olan bilgileri barındırması nedeniyle zengin veri kaynakları olarak kabul edilmektedir. Doküman incelemesi dahilinde yapılan araştırmalarda bir düşüncenin iletilmesi amacıyla bir dizi alıntıya yer vermek yerine, doküman içerisinde bulunan bilgilerin geliştirilerek tekrar yapılandırılması araştırmacının üstlendiği rol olmalıdır. Araştırmacı bilgiyi geliştirip yeniden yapılandırılması sürecinde kendi görüşlerine yer vermeden tarafsız, eleştiriden uzak ve verilerin orijinalliğine dikkat ederek nesnel bir tutum sergilemelidir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki haber metinlerinde geçen kök değerlerin incelendiği bu çalışmada tarafsız ve nesnel olabilmek adına doküman inceleme basamakları takip edilmiştir. Eğitim Bilişim Ağı (EBA) genel ağ sayfasından araştırma materyallerine ulaşılmıştır. Ulaşılan materyallerin (ders kitaplarının) orijinallik kontrolü de böylece sağlanmış olmaktadır. Sosyal Bilgiler 4., 5, 6. ve 7. sınıf ders kitapları MaxQDA 2022 nitel veri analiz programına aktarılarak her bir sayfası incelenmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının öğrenme alanları içerisindeki haber metinleri kök değerler baz alınarak araştırmacı tarafından iki kez ön okuma ile yedi öğrenme alanına ilişkin kodlama ve on adet kök değer kapsamında alt temalar oluşturulmuş olup verilerin çözümlenmesi sağlanmıştır.

Bulgular

Sosyal Bilgiler 4. sınıf ders kitaplarına yönelik bulgular

Araştırma kapsamında bulunan Tuna Matbaa 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 1’de verilmiştir.

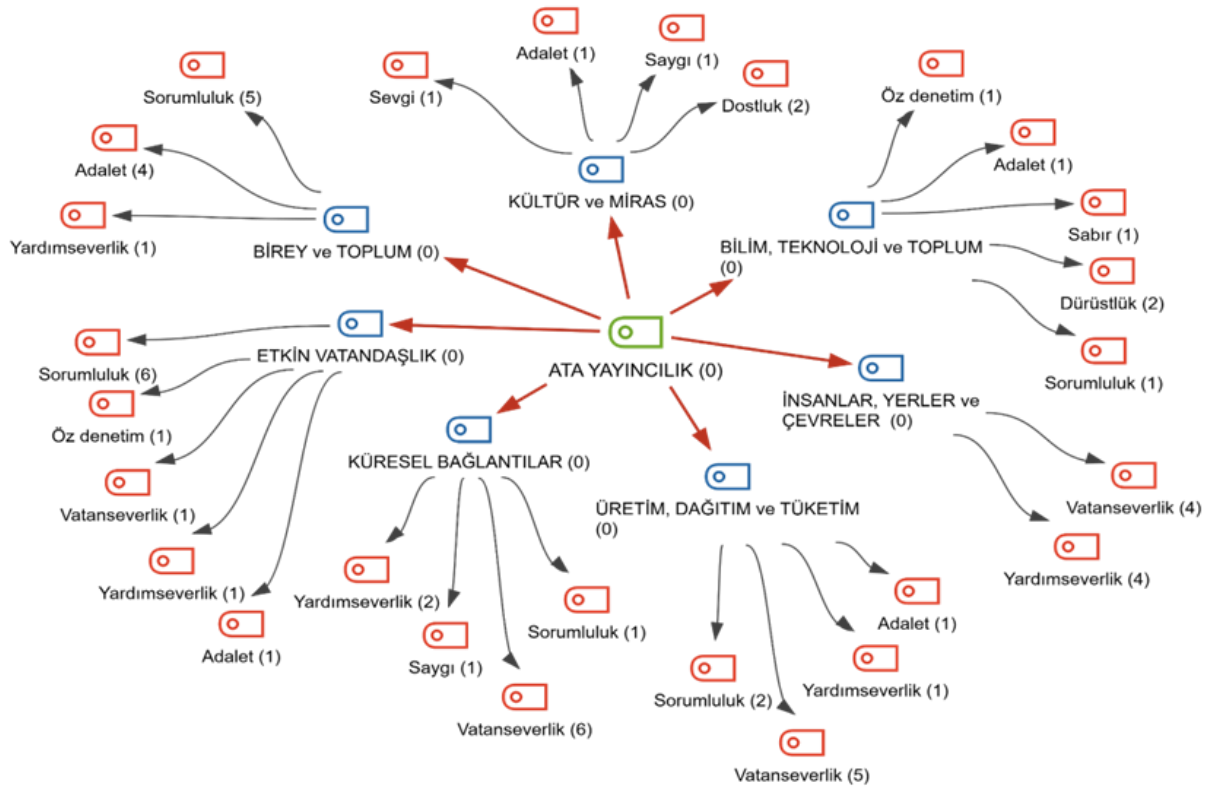
Şekil 1. Sosyal Bilgiler 4. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

Şekil 1 incelendiği zaman; Sosyal Bilgiler 4. sınıf ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumu incelenmiş ve kök değerlerin 16 kez tekrar edildiği görülmektedir. Öğrenme alanlarına göre kök değerlerin dağılımı incelendiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme

alanında 7 kez kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin dostluk (3), yardımseverlik (2), vatanseverlik (1), sevgi (1) olduğu, “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 4 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin yardımseverlik (1), sorumluluk (1), sevgi (1), özdenetim (1) olduğu, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında 3 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (2), saygı (1) olduğu, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında 2 kez kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin yardımseverlik (1), sorumluluk (1) iken “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ile “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanlarında herhangi bir kök değere yer verilmediği görülmektedir.

Sosyal Bilgiler 5. sınıf ders kitaplarına yönelik bulgular

Araştırma kapsamında bulunan Ata Yayıncılık 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 2’de verilmiştir.

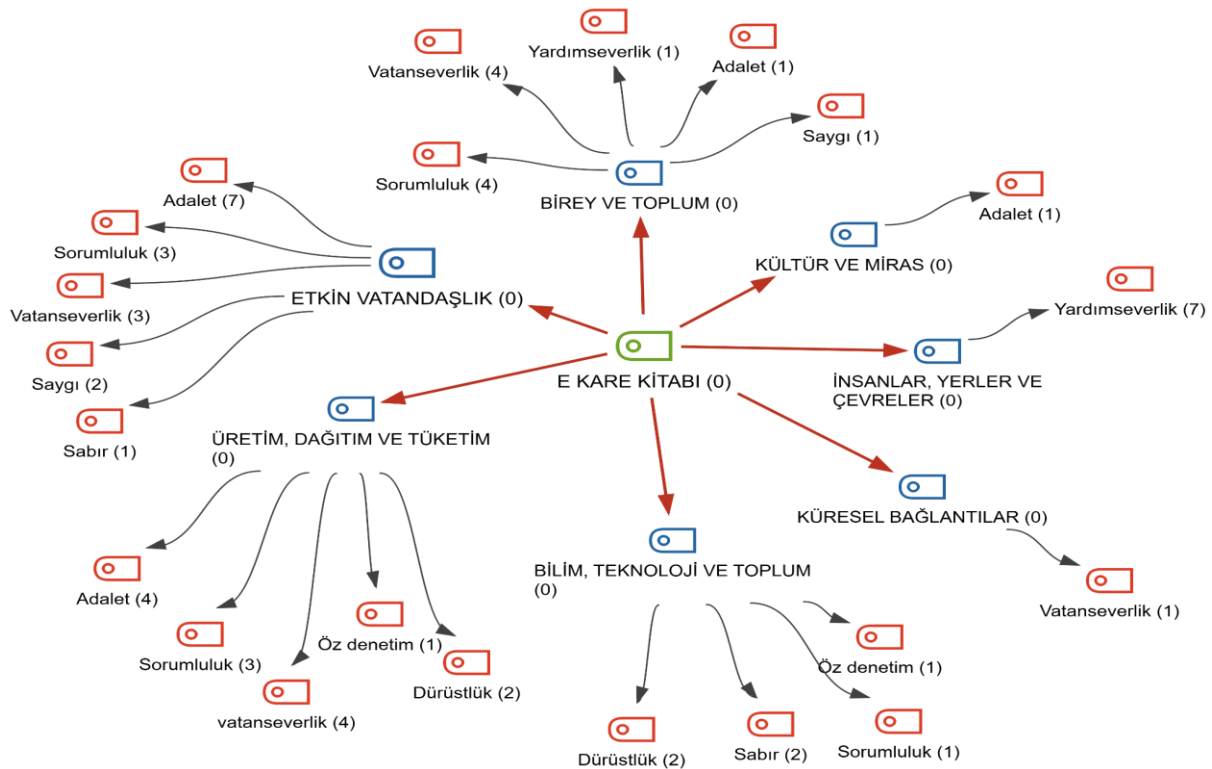
Şekil 2. Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler 5. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

Şekil 2 incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıf ATA Yayıncılığa ait ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumu incelenmiş ve 58 kez kök değerlerin tekrar edildiği görülmektedir. Öğrenme alanlarına göre kök değerlerin dağılımı incelendiği zaman; “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 10 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (5), adalet (4), yardımseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında 10 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (6), özdenetim (1), vatanserverlik (1), yardımseverlik (1), adalet (1) olduğu belirlenmiş, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında 10 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu

kök değerlerin vatanseverlik (6), yardımseverlik (2), saygı (1), sorumluluk (1) olduğu belirlenmiş, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında 9 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin vatanseverlik (5), sorumluluk (2), yardımseverlik (1), adalet (1) olduğu belirlenmiş, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 8 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin yardımseverlik (4), vatanseverlik (4) olduğu belirlenmiş, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında 6 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin dürüstlük (2), sorumluluk (1), saygı (1), adalet (1), özdenetim (1) olduğu belirlenmiş, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında 5 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin dostluk (2), saygı (1), adalet (1), sevgi (1) olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında bulunan E-Kare Yayıncılık 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 3’te verilmiştir.

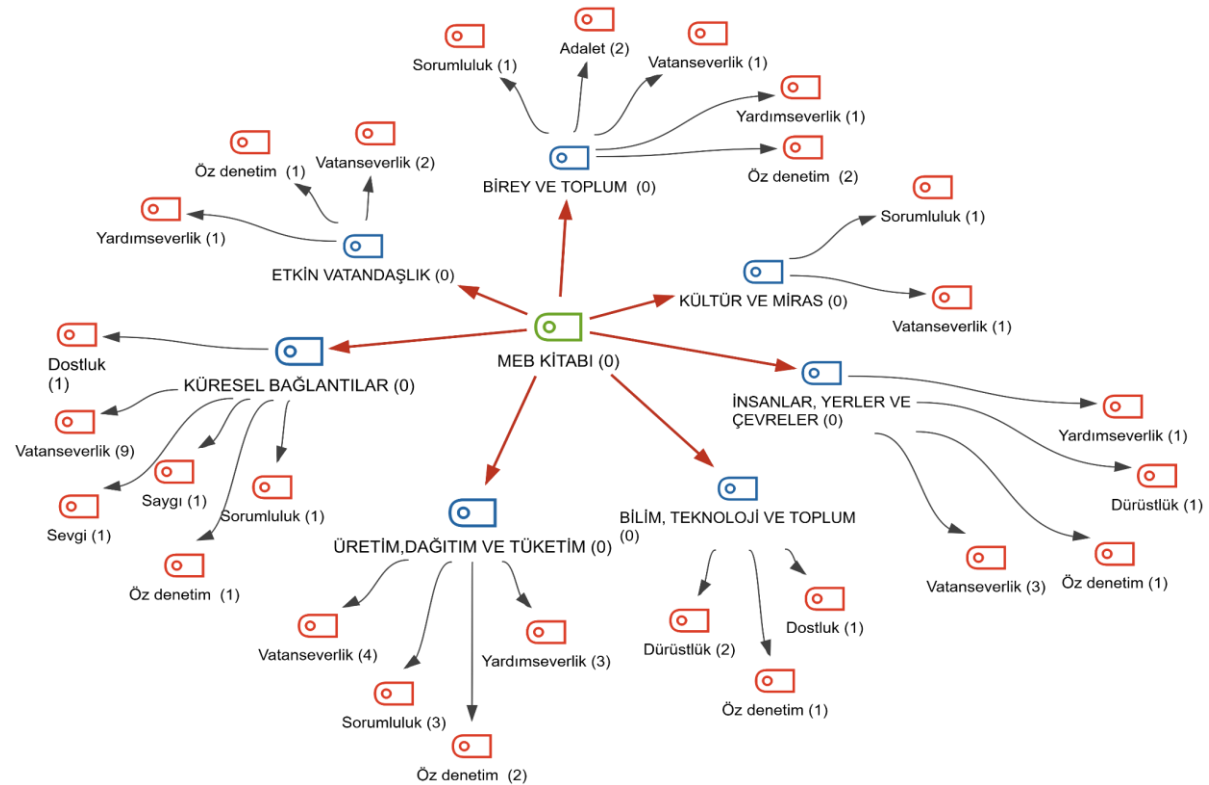
Sayfa | 3171

Şekil 3. E-kare Yayıncılık Sosyal Bilgiler 5. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

Şekil 3 incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıf E KARE Yayıncılığa ait ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumu incelenmiş ve 56 kez kök değerlerin tekrar edildiği görülmektedir. Öğrenme alanlarına göre kök değerlerin dağılımı incelendiği zaman; “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 11 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (4), vatanseverlik (4), yardımseverlik (1), saygı (1), adalet (1) olduğu belirlenmiş, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında 16 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin adalet (7), sorumluluk (3), vatanseverlik (3), saygı (2), sabır (1) olduğu belirlenmiş, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında 14 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin adalet (4), vatanseverlik (4), sorumluluk (3), dürüstlük (2), özdenetim (1) olduğu belirlenmiş, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı incelendiğinde 6 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin dürüstlük (2), sabır (2), özdenetim (1), sorumluluk (1) olduğu belirlenmiş, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 7 kez kök değerlerin tekrar edildiği Kılıç, S. ve Yaylak, E. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında haber metinlerinin 2018 öğretim programında yer alan kök değerler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(3), 3159-3183. DOI. 10.51460/baebd.1461659

ve bu kök değerlerin yardımseverlik ile ilişkilendirildiği, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında 1 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin adalet ile ilişkilendirildiği, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında 1 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin vatanseverlik olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında bulunan MEB Yayıncılık 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. MEB yayıncılık Sosyal Bilgiler 5. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

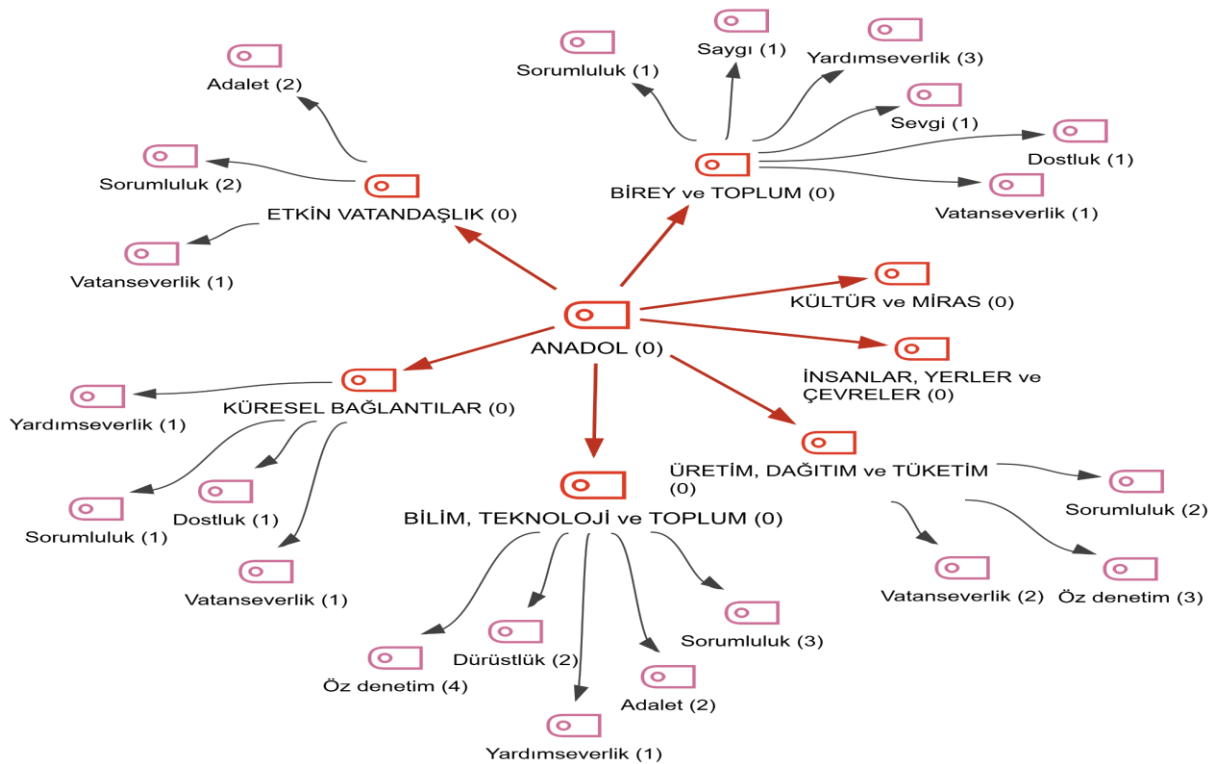
Şekil 4 incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıf MEB Yayınlarına ait ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumu incelenmiş ve 49 kez kök değerlerin tekrar edildiği görülmüştür. Öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiği zaman; “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 7 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin adalet (2), özdenetim (2), sorumluluk (1), vatanseverlik (1), yardımseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında 2 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (1), vatanseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 6 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin vatanseverlik (3), özdenetim (1), dürüstlük (1), yardımseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında 4 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin dürüstlük (2), özdenetim (1), dostluk (1) olduğu belirlenmiş, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında 12 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin vatanseverlik (4), yardımseverlik (3), sorumluluk (3), özdenetim (2) olduğu belirlenmiş, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında 14 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin vatanseverlik (9), dostluk (1), sevgi (1), saygı (1), özdenetim (1), sorumluluk

(1) olduğu belirlenmiş, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında 4 kez kök değer tekrar edildiği ve bu kök değerlerin vatanseverlik (2), yardımseverlik (1), özdenetim (1) olduğu belirlenmiştir.

Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitaplarına yönelik bulgular

Sayfa | 3173

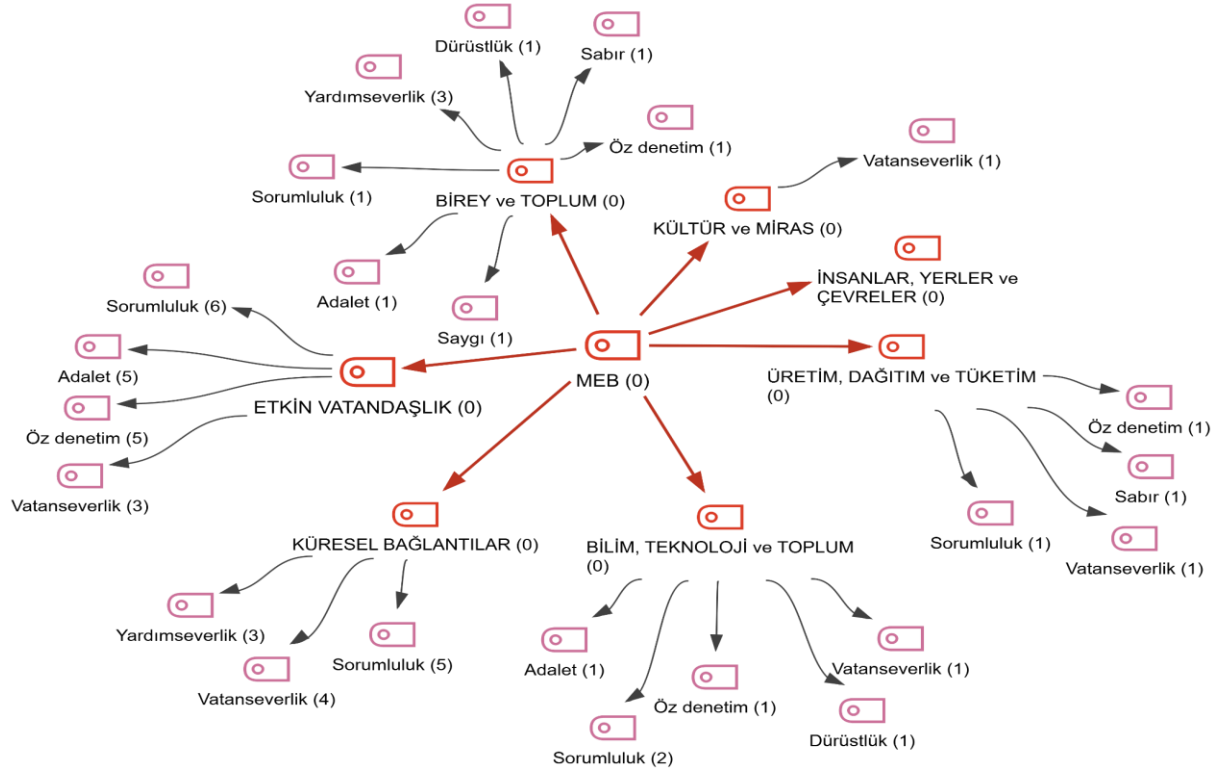
Araştırma kapsamında bulunan Anadol Yayıncılık 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5. Anadol Yayıncılık Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

Şekil 5 incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf ANADOL Yayıncılığa ait ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumu incelenmiş ve 36 kez kök değer tekrar edildiği görülmüştür. Öğrenme alanlarına göre kök değerlerin dağılımı incelendiği zaman; “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 8 kez kök değer tekrar edildiği ve bu kök değerlerin yardımseverlik (3), sorumluluk (1), saygı (1), sevgi (1), dostluk (1), vatanseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında 7 kez kök değer tekrar edildiği ve bu kök değerlerin özdenetim (3), vatanseverlik (2), sorumluluk (2) olduğu belirlenmiş, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında 12 kez kök değer tekrar edildiği ve bu kök değerlerin özdenetim (4), sorumluluk (3), dürüstlük (2), adalet (2), yardımseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında 4 kez kök değer tekrar edildiği ve bu kök değerlerin yardımseverlik (1), sorumluluk (1), dostluk (1), vatanseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında 5 kez kök değer tekrar edildiği ve bu kök değerlerin adalet (2), sorumluluk (2), vatanseverlik (1) olduğu belirlenmiştir. “Kültür ve Miras” ile “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanlarındaki haber metinlerinde herhangi bir kök

değere yer verilmediği görülmektedir. Araştırma kapsamında bulunan MEB Yayıncılık 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. MEB Yayıncılık Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

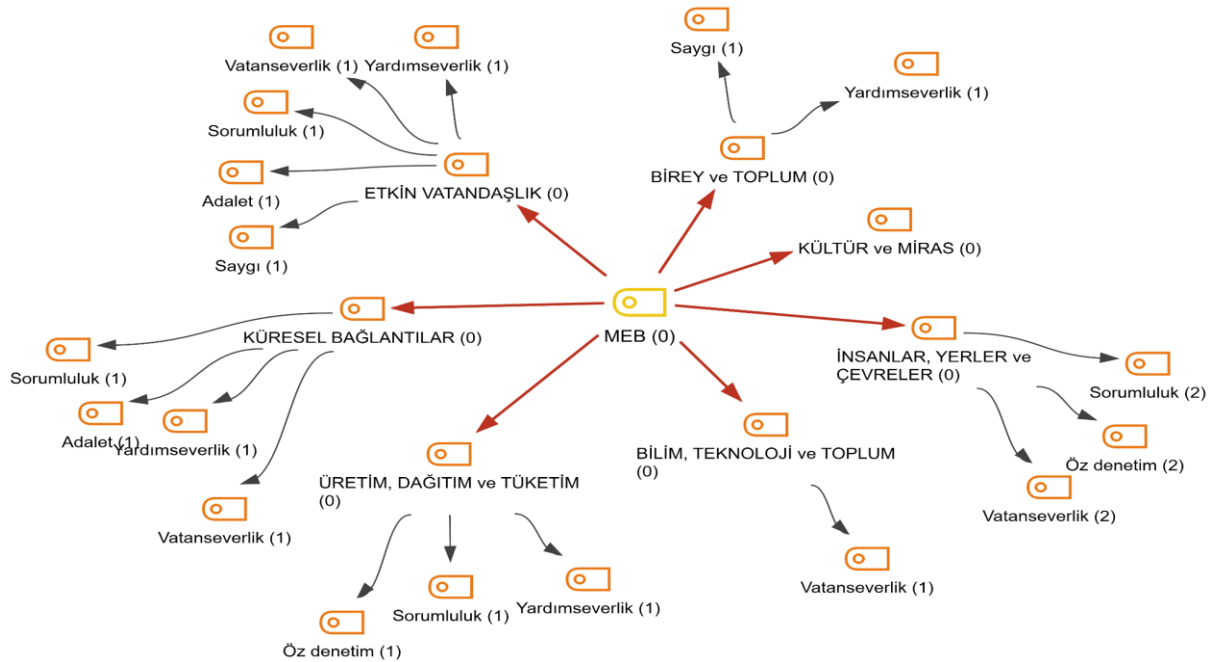
Şekil 6 incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf MEB Yayınlarına ait ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumları incelenmiş ve 51 kez kök değerlerin tekrar edildiği görülmüştür. Öğrenme alanlarına göre kök değerlerin dağılımı incelendiği zaman; "Birey ve Toplum" öğrenme alanında 9 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin yardımseverlik (3), saygı (1), adalet (1), sorumluluk (1), dürüstlük (1), sabır (1), özdenetim (1) olduğu belirlenmiş, "Kültür ve Miras" öğrenme alanında 1 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değer vatanseverlik (1) olduğu belirlenmiş, "Üretim, Tüketim ve Dağıtım" öğrenme alanında 4 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin özdenetim (1), sabır (1), vatanseverlik (1), sorumluluk (1) olduğu belirlenmiş, "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanında 6 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (2), adalet (1), özdenetim (1), dürüstlük (1), vatanseverlik (1) olduğu belirlenmiş, "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanında 12 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (5), vatanseverlik (4), yardımseverlik (3) olduğu belirlenmiş, "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında 19 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (6), adalet (5), özdenetim (5), vatanseverlik (3) olduğu belirlenmiştir. "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanındaki haber metinlerinde herhangi bir kök değere yer verilmediği görülmektedir.

Sosyal Bilgiler 7. sınıf ders kitaplarına yönelik bulgular

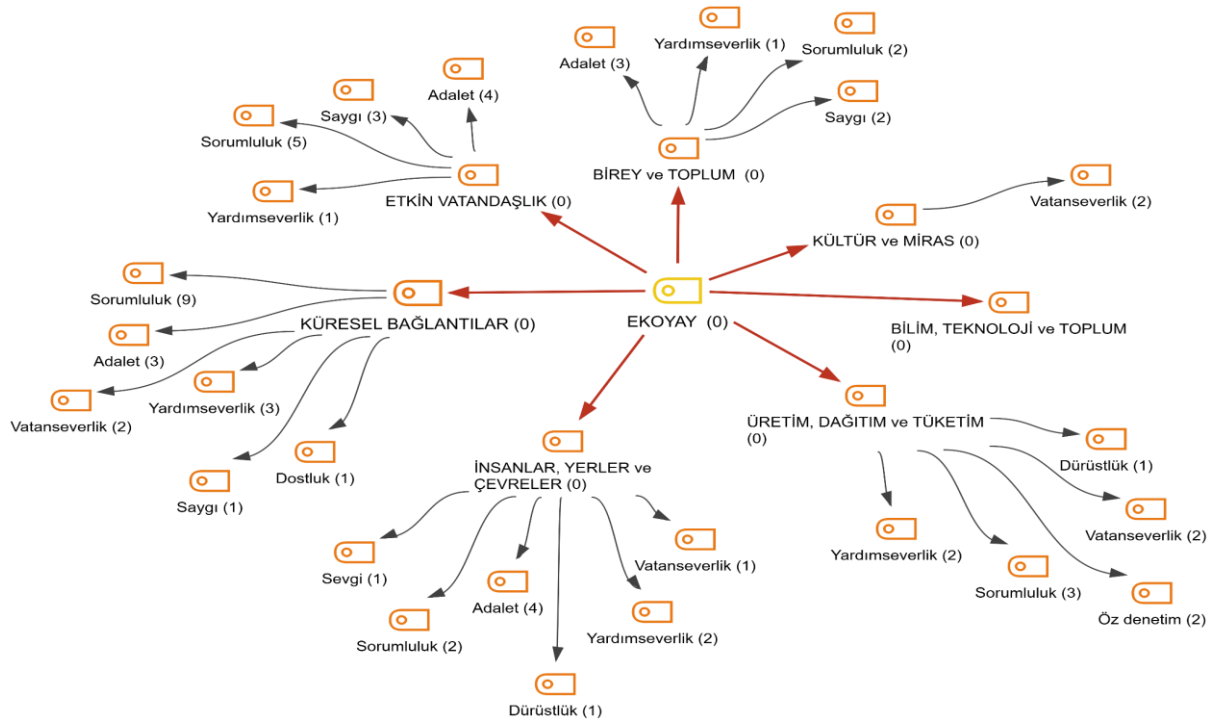
Araştırma kapsamında bulunan MEB Yayıncılık 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 7'de verilmiştir.

Sayfa | 3175

Şekil 7. MEB Yayıncılık Sosyal Bilgiler 7. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

Şekil 7 incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıf MEB Yayınlarına ait ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumu incelenmiş ve 21 kez kök değerın tekrar edildiği görülmüştür. Öğrenme alanlarına göre kök değerlerin dağılımı incelendiği zaman; “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 2 kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin saygı (1) ve yardımseverlik (1) olduğu belirlenmiş, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 6 kez kök değerın tekrar edildiği ve bu kök değerlerin vatandaşlık (2), sorumluluk (2) ve özdenetim (2) olduğu belirlenmiş, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında 1 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerın ise vatandaşlık olduğu belirlenmiştir. “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında 3 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin özdenetim (1), yardımseverlik (1), sorumluluk (1) olduğu belirlenmiş, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında 4 adet kök değere yer verildiği ve bu değerlerin sorumluluk (1), adalet (1), yardımseverlik (1), vatandaşlık (1) olduğu belirlenmiş, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında 5 adet kök değere yer verildiği ve bu kök değerlerin yardımseverlik (1), vatandaşlık (1), sorumluluk (1), adalet (1), saygı (1) olduğu belirlenmiştir. “Kültür ve Miras” öğrenme alanındaki haber metinlerinde herhangi bir kök değere yer verilmediği görülmüştür. Araştırma kapsamında bulunan EKOYAY Yayıncılık 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan haber metinlerinde ulaşılan kök değerler Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Ekoyay Yayıncılık Sosyal Bilgiler 7. sınıf ders kitabı öğrenme alanlarına göre kök değerler

Şekil 8 incelendiğinde; Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıf EKOYAY Yayınlarına ait ders kitabında bulunan haber metinlerindeki kök değerlere yer verilme durumu incelenmiş ve 63 kez kök değerlerin tekrar edildiği görülmüştür. Öğrenme alanlarına göre kök değerlerin dağılımı incelendiği zaman; “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 8 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin adalet (3), sorumluluk (2), saygı (2), yardımsızlık (1) olduğu belirlenmiş, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında 2 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin vatanseverlik ile ilgili olduğu görülmüştür. “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında 10 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (3), özdenetim (2), vatanseverlik (2), yardımsızlık (2), dürüstlük (2) olduğu belirlenmiş, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 11 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin adalet (4), sorumluluk (2), yardımsızlık (2), vatanseverlik (1), dürüstlük (1), sevgi (1) olduğu belirlenmiş, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında 19 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (9), adalet (3), yardımsızlık (3), vatanseverlik (2), saygı (1), dostluk (1) olduğu belirlenmiş, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında 13 kez kök değerlerin tekrar edildiği ve bu kök değerlerin sorumluluk (5), adalet (4), saygı (3), yardımsızlık (1) olduğu belirlenmiştir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanındaki haber metinlerinde herhangi bir kök değere yer verilmediği görülmüştür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretim programları bir eğitim öğretim dönemi sürecinde öğretmenlere yol gösteren ve yardımcı olan önemli kaynaklardan biridir. Toplumun geleceğini oluşturan bireylerin yetiştirilmesi,

değerler ile bütünleştirilmesi ve donatılması amacıyla öğretmenler öğretim programında bulunan değerleri esas alarak değerler eğitimini de kapsayan öğretim modeli, araç ve gereçleri belirlemektedir. Devletin ücretsiz olarak öğrencilere dağıtması ve ulaşımının kolay olması nedenleri ile ders kitapları öğretmenler için en önemli öğretim aracıdır. Bir eğitim öğretim dönemi içerisinde ders kitaplarının birincil kaynak olması ve değer eğitimi açısından belirgin olarak öncelik arz etmesi nedeniyle araştırma 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında bulunan “adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” kök değerlerinin 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında öğrenme alanlarında dağılımları ve kök değerlerin ne düzeyde yer aldığı incelenmiştir.

Sosyal Bilgiler 4. sınıf Tuna Matbaacılığa ait ders kitabında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde kök değerlerin en fazla “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında (7 kez) tekrar edildiği, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında en az (2 kez) tekrar edildiği, “Etkin Vatandaşlık”, “Kültür ve Miras ile İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanlarındaki haber metinlerinde kök değerlere yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Köksal vd. (2022), çalışmalarında Sosyal Bilgiler ders kitaplarını kök değerler açısından değerlendirdiklerinde “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında en fazla, “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında en az kök değerlere değinildiği sonucunu elde etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler 5. sınıf Ata Yayıncılık’a ait ders kitabında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde kök değerlerin en fazla “Birey ve Toplum, Etkin Vatandaşlık” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında tekrar edildiği görülmektedir, “Kültür ve Miras” ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında en az (6 kez) tekrarlandığı sonucuna ulaşılmıştır. 5. sınıf E-Kare Yayıncılık ders kitaplarında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında kök değerlerin en fazla (16 kez) tekrar edildiği, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında kök değerlerin (14 kez) tekrar edildiği, “Birey ve Toplum” öğrenme alanında kök değerlerin (11 kez) tekrar edildiği görülür iken, “Kültür ve Miras” ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında (1 kez) kök değerlerin tekrar ettiği sonucuna ulaşılmıştır. 5. sınıf MEB Yayınları ait ders kitaplarında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında kök değerlerin (14 kez) en fazla tekrar edildiği, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında kök değerlerin (12 kez) tekrar edildiği, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında kök değerlerin en az (2 kez) tekrar edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Altay (2022) Ata Yayıncılık ve Köksal vd. (2022), Anadol Yayıncılığa ait 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan kök değerlerin en fazla “Birey ve Toplum” öğrenme alanında iken, “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında herhangi bir kök değere değinilmediği sonucuna ulaşılmış ve 5. sınıf E-Kare Yayıncılığa ait Sosyal Bilgiler kitabı ile benzer sonuçların elde edildiği görülmüştür.

Sosyal Bilgiler 6. sınıf Anadol Yayınlarına ait ders kitaplarında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında kök değerlerin en fazla (12 kez) tekrar edildiği, “Birey ve Toplum” öğrenme alanında kök değerlerin (8 kez) tekrar edildiği, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında kök değerlerin en az (4 kez) tekrar edildiği görülürken, “Kültür ve Miras” ile “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanlarındaki haber metinlerinde kök değerlere değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. 6. sınıf MEB Yayıncılık ait ders kitaplarında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında kök değerlerin en fazla (19 kez) tekrar edildiği, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında kök değerlerin (12

kez) tekrar edildiği, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında en az (1 kez) tekrar edildiği görülür iken, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanındaki haber metinlerinde kök değerlere yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir çalışma olan Köksal vd. (2022), MEB Yayıncılığa ait 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında en fazla “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında yer aldığı sonucuna ulaşılırken, “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında ise kök değerlere değinilmediğini ifade etmişler, Altay (2022) de yaptıkları çalışmada 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında en fazla “Birey ve Toplum” ve “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında en az ise “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında olduğunu ifade etmişlerdir. Bahsedilen bu araştırmaların sonuçları, yapılan bu araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Sosyal Bilgiler 7. sınıf MEB Yayıncılık ait ders kitaplarında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında kök değerlerin en fazla (6 kez) tekrar edildiği, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında kök değerlerin (5 kez) tekrar edildiği, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında kök değerlerin en az (1 kez) tekrar edildiği görülür iken, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında ki haber metinlerinde kök değerlerine değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. 7. sınıf Ekoyay Yayıncılık ait ders kitaplarında kök değerlerin öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında kök değerlerinin en fazla (19 kez) tekrar edildiği, “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında kök değerlerin (13 kez) tekrar edildiği, “Kültür ve Miras” öğrenme alanında kök değerlerin en az (2 kez) tekrar edildiği görülür iken, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanındaki haber metinlerde kök değerlere değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Köksal et al. (2022), çalışmalarında MEB Yayınlarına ait 7. Sosyal Bilgiler ders kitabında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında kök değerlerin yer aldığı, “İnsanlar Yerler ve Çevreler” ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında kök değerlerin en az yer aldığı sonucuna ulaşılmış ve araştırma ile benzer sonuçların elde edildiği görülmüştür.

Sosyal Bilgiler 4. sınıf Tuna Matbaacılığa ait ders kitabında bulunan kök değerler incelendiğinde “Yardımseverlik” kök değeri (4 kez) en fazla tekrarlanan kök değer iken, “Saygı”, “Özdenetim” ve “Vatanseverlik” kök değerlerinin en az (1 kez) tekrar edildiği, “Sabır”, “Adalet”, “Dürüstlük” kök değerlerine ilişkin haber metinlerine değinilmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Benzer çalışmalar incelendiğinde Oğuz Haçat ve Demir (2020), 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında en fazla “Dayanışma” ve “Sorumluluk” değerlerinin, en az “Adalet” değerinin yer aldığını, Köksal et al. (2022) en fazla “Sorumluluk” kök değerinin en az ise “Adalet” kök değerinin yer aldığı, Kuş, Meray ve Karatekin (2013), en fazla “Vatanseverlik” değerinin, en az “Dürüstlük” değerinin yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçların aksine Demirel (2022), MEB’in hazırladığı Sosyal Bilgiler ders kitaplarında en fazla “Adalet” değerinin, yayınevlerinin hazırladıklarında ise “Vatanseverlik” değerinin yer aldığını ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler 5. sınıf Ata Yayıncılık ait ders kitabında bulunan kök değerler incelendiğinde “Vatanseverlik” kök değerini en fazla (16 kez) tekrar edildiği, “Sorumluluk” kök değerinin (15 kez) tekrar edildiği, “Yardımseverlik” kök değerinin (9 kez) tekrar edildiği sonucuna ulaşılırken, “Sabır” ve “Sevgi” kök değerlerinin (1 kez) en az tekrar edildiği sonucuna ulaşılmıştır. 5. sınıf E-Kare Yayıncılığa ait ders kitabında bulunan kök değerler incelendiğinde “Adalet” kök değerinin (13 kez) en fazla tekrar edildiği, “Vatanseverlik” kök değerinin (12 kez) tekrar edildiği, “Sorumluluk” kök değerini (11 kez) tekrar edildiği görülür iken, “Özdenetim” kök değerinin (2 kez) en az tekrar edildiği, “Sevgi” ve “Dostluk” kök değerinin haber metinlerinde değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. 5. sınıf MEB Yayınları ait ders kitabında

bulunan kök değerler incelendiğinde “Vatanseverlik” kök değerinin (20 kez) en fazla tekrar edildiği, “Özdenetim” kök değerinin (8 kez) tekrar edildiği, “Yardımseverlik” kök değerinin (6 kez) tekrar edildiği görülür iken, “Sabır” kök değerinin haber metinlerinde yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerlerin ve kök değerlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yansımalarını inceleyen benzer araştırmalarda Aktan ve Padem (2013), 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki okuma metinlerinde en fazla “Sorumluluk” ve “Yardımlaşma” değerlerinin, en az ise “Adalet” ve “Vatanseverlik” değerlerinin yer aldığı, Köksal vd. (2022) en fazla “Yardımseverlik”, en az ise “Adalet” kök değerlerinin, Oğuz Haçat ve Demir (2020) en az “Dürüstlük” değerinin yer aldığı, Baki (2019) Türkçe ders kitabındaki haber metinlerinde en fazla “Vatanseverlik” değerinin yer aldığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Sosyal Bilgiler 6. sınıf Anadol Yayınlarına ait ders kitabında bulunan kök değerler incelendiğinde “Sorumluluk” kök değerinin en fazla (9 kez) tekrar edildiği, “Özdenetim” kök değerinin (7 kez) tekrar edildiği görülürken, “Sevgi” ve “Saygı” kök değerlerinin en az (1 kez) tekrar edildiği, “Sabır” kök değerinin haber metinlerinde yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır. 6. sınıf MEB Yayıncılığına ait ders kitabında bulunan kök değerler incelendiğinde “Sorumluluk” kök değerinin en fazla (15 kez) tekrar edildiği, “Vatandaşlık” kök değerinin (10 kez) tekrar edildiği, “Özdenetim” kök değerinin (8 kez) tekrar edildiği, “Dürüstlük” ve “Sabır” kök değerinin en az (2 kez) tekrar edildiği, “Sevgi” ve “Dostluk” kök değerlerine haber metinlerinde değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Horozoğlu (2021) 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki haber metinlerinde en fazla “Yardımseverlik” ve “Vatandaşlık” değerlerine yer verildiği, “Dürüstlük” ve “Saygı” değerlerinin yer almadığı, Baki (2019) tarafından yapılan Türkçe ders kitaplarında bulunan haber metinlerinde bulunan değerlerin incelendiği benzer bir çalışmada en fazla “Sevgi” değerinin yer aldığına değinilmiştir. Oğuz Haçat ve Demir (2020) 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki değerleri inceledikleri çalışmalarında en fazla “Sorumluluk” değerinin vurgulandığını belirtmektedir ve belirtilen sonuç ile araştırma ulaşılan sonucun benzer olduğu görülmektedir. Köksal vd. (2022) ise MEB Yayınlarına ait 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında en fazla “Yardımseverlik” kök değerinin yer aldığını ve “Özdenetim” kök değerinin yer almadığını belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler 7. sınıf MEB Yayıncılığa ait ders kitabında bulunan kök değerler incelendiğinde “Vatanseverlik” ve “Sorumluluk” kök değerinin en fazla (5 kez) tekrar edildiği, “Yardımseverlik” kök değerinin (4 kez) tekrar edildiği, “Adalet” ve “Saygı” kök değerlerinin en az (2 kez) tekrar edildiği görülür iken, “Sevgi”, “Dostluk”, “Dürüstlük” ve “Sabır” kök değerlerine haber metinlerinde değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. 7. sınıf Ekoyay Yayıncılığa ait ders kitabında bulunan kök değerler incelendiğinde “Sorumluluk” kök değerinin en fazla (21 kez) tekrar edildiği, “Adalet” kök değerinin (14 kez) tekrar edildiği, “Sevgi” ve “Dostluk” kök değerlerinin en az (1 kez) tekrar edildiği görülür iken, “Sabır” kök değerinin haber metinlerinde değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir araştırma olan Köksal vd. (2022) MEB Yayınlarına ait 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında en fazla “Saygı” kök değerine değinildiği, Dürüstlük ve Özdenetim kök değerlerine ders kitabında yer almadığı belirtilmiştir. Oğuz Haçat ve Demir (2020) en fazla “Vatanseverlik” kök değerinin, Horozoğlu (2021) “Yardımseverlik” ve “Eşitlik” kök değerlerinin en fazla yer aldığını belirtirken “Saygı”, “Sevgi” ve ‘Sorumluluk’ kök değerlerinin ise ders kitaplarında yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerlere açısından incelendiği Baki (2019) ait araştırmada “Vatanseverlik” değerinin vurgulandığı belirtilmektedir.

Topal (2019) farklı branşlarda 67 öğretmenin öğretim programında yer alan kök değerler eğitimin yeterli olmadığını ve araştırmaya katılan öğretmenlerin derslerde ez fazla “Vatanseverlik, Saygı, Sevgi ve Yardımseverlik” kök değerlerine yer verildiğini ancak “Öz denetim” kök değerinin derslerde en az veya hiç yer verilmediğini dile getirmişlerdir. Kılcan (2020) ise farklı branşlardaki öğretmen adaylarının kök değerler eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymuş ve katılımcı öğretmenlerin derslerde en fazla “Adalet” kök değerinin ön plana çıkarılması gerektiğini ve “empati” becerisinin de kök değerler içerisine dahil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Literatürde kök değerlere ilişkin benzer çalışmalar incelendiğinde, Kav ve Kav (2023) 6. ve 7. sınıf Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerini kök değerler açısından incelediği çalışmada kök değerlerin 368 kez tekrar edildiği ve en fazla “Sevgi” en az ise “Adalet” kök değerinin tekrar edildiği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca ders kitaplarında on kök değere de yer verildiği fakat dengeli bir dağılım göstermediğini belirtmişlerdir. Türker vd. (2023) 9., 10. ve 11. sınıf MEB ve özel yayınevlerine ait Coğrafya ders kitaplarında kök değerlerin yer alma durumunu incelemiş ve en fazla “Sorumluluk ve Vatanseverlik” en az “Dürüstlük” kök değerine yer verildiğini ve ders kitaplarında kök değerlerin dengeli bir şekilde dağılım göstermediğini vurgulamışlardır. Ömeroğlu (2024) Türkçe ders kitaplarında yer alan şiir metinlerinin kök değerler açısından incelendiği çalışmada 5., 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında “Adalet, Sevgi, Saygı, Dostluk, Vatanseverlik ve Yardımseverlik” kök değerlerinin tekrar ettiğini, en az ise “Saygı ve Sabır” kök değerlerinin tekrar ettiği veya on kök değerden herhangi birine hiç yer verilmediği sonucuna ulaşmıştır. Kök değerlerin şiir metinlerinde dengeli dağılım göstermediği ulaşılan bir diğer sonuçtur. Arslan ve Turan (2024) 8. sınıf MEB Türkçe ders kitaplarındaki kök değerlerin dağılımını incelediklerinde on kök değer ders kitaplarında yer verildiğine ancak kök değerlerin dengeli bir şekilde dağılım göstermediğini dile gitmişlerdir. 8. sınıf MEB Türkçe ders kitabında en fazla “Sevgi” kök değerinin tekrar edildiğini, en az ise “Dürüstlük” kök değerinin tekrar edildiğini belirtmektedirler. Tabak ve Yaylak (2020), Sosyal Bilgiler 4. sınıf ila 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kök değerleri inceledikleri araştırmalarında en fazla bulunan kök değerlerin “Sorumluluk” ve “Yardımseverlik” olduğu en az ise “Adalet”, “Önem verme” ve “Dürüstlük” kök değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla literatürdeki benzer çalışmalar ile bu araştırmada ulaşılan sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bulunan haber metinlerinde kök değerlerin yer alma durumu üzerine yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar değerlendirildiğinde kök değerlerin haber metinlerinde dengeli bir şekilde dağılım göstermediği görülmektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler ders kitapları hazırlanırken haber metinlerinde kök değerlerin öğrenme alanı içeriği temel alınarak dengeli dağılımına özen gösterilebilir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan diğer unsurlar da (Görseller, metinler, etkinlikler, sorular vb.) kök değerler açısından incelenebilir. Farklı branş ders kitaplarında yer alan kök değer dağılım durumları incelenerek Sosyal Bilgiler kitapları ile karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.

Kaynakça

- Aktan, O., & Padem, S. (2013). İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kullanılan okuma metinlerinde yer alan değerler. *Asya Öğretim Dergisi, 1(2)*, 44-55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aji/issue/1536/18819>
- Akhan, E., N., Subaşı, E., & Açıl, F., B. (2020). Öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 3(2)*, 115-134. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jena/issue/59198/772090>
- Altay, N. (2020). Ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 41*, 276-291. <https://doi.org/10.33418/ataunikefd.805054>
- Arslan, A., & Elma, M. (2022). İlkokul öğrencilerinin değerlere bakış açılarının kök değerler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 20(44)*, 385-416. <https://doi.org/10.34234/ded.1129404>
- Arslan, A., & Turan, F. (2024). 8. sınıf Türkçe ders kitabının kök değerler açısından incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 15(29)*, 105-130. <https://doi.org/10.58689/eibd.1429452>
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 17(37)*, 109-146. <https://doi.org/10.34234/ded.460042>
- Çelikkaya, T., & Seyhan, O. (2017). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metafor algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8(3)*, 65-87. <https://doi.org/10.19160/ijer.342330>
- Çoban, O., & Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research, 7(1)*, 479-505. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/farabi/issue/53788/600977>
- Demirel, G. (2022). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan kök değerler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bartın Üniversitesi. [Tez no: 710169].
- Demirkaya, H., & Çal, Ü. T. (2018). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının dürüstlük değerine ilişkin metaforik algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(3)*, 1964-1980. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59259/851332>
- Dere, İ., & Yavuzay, M. (2020). Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 56*, 61-91. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.607187>
- Divrik, R., & Aydoğdu, M. Z. (2023). Examination of primary and secondary school mathematics textbooks in terms of root values. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 17(Özel Sayı)*, 398-430. <https://doi.org/10.17522/balikesirnef.1348469>
- Earged (2008). *İlköğretim okulu ders kitaplarının değerlendirilmesi*. www.meb.gov.tr adresinden 20.02.2023 tarihinde erişildi.
- Erdem Zengin E., & Yalçınkaya, E. (2016). Yöntem olarak yaratıcı drama kullanımının ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki değerlere etkisi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, 6(2)*, 221-236. <https://doi.org/10.13114/MJH.2016.295>
- Erbaş, A., A. (2021). Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarına Yansımaları. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 11(1)*, 23-40. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.779737>
- Esemen, A. (2020). Hayat Bilgisi Öğretim Programı Kazanımlarının kök değerler ile ilişkisinin değerlendirilmesi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(1)*, 16-29. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.741720>
- Faiz, M., & Karasu Avcı, E. (2019). Tarihi kahramanların değerler eğitiminde rol model olarak kullanılmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin algıları. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(1)*, 694-724. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2019.138>
- Gez, A., & Çinpolat, E. (2022). Sosyal Bilgiler eğitimi alanında edebi ürünlerle ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi, 51(233)*, 535-555. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.791314>
- Hamarat, E. (2022). 'Neden felsefeye ihtiyacım var?': Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(35)*, 20-33. <https://doi.org/10.29228/TIDSAD.66222>
- Kılıç, S. ve Yaylak, E. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında haber metinlerinin 2018 öğretim programında yer alan kök değerler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(3)*, 3159-3183. DOI. 10.51460/baebd.1461659

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 3159-3183.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 3159-3183.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Hatay Uçar, F., & Çetinkaya, S. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi ders kitaplarında değerler eğitimi. *Oltu Beşerî ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2)*, 275-291. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oltu/issue/64381/900988>
- Horuzoğlu, M. (2021). *Sosyal Bilgiler 6. ve 7. sınıf ders kitaplarındaki haberlerin Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bartın Üniversitesi. [Tez no: 664343].
- Kaçar, T., & Bulut, B. (2020). Sosyal Bilgiler öğretim programı ve 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının coğrafya kavramları bağlamında değerlendirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2)*, 652-679. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.738637>
- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Millî Eğitim Dergisi, 40(187)*, 138-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36197/407034>
- Kandemir, K., & Torun, E. (2020). İstiklal Marşı'nın Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 4(2)*, 267-284. <https://doi.org/10.38015/sbyy.817014>
- Kav, A., & Kav, C. (2023). Kök değerler açısından Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarının incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 35*, 232-249. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1346202>
- Kılcan, T. (2020). Ortaokul öğretmenlerinin öğretim programlarında yer alan kök değerlerin önem sırasına ve eğitimine ilişkin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 5(2)*, 134-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubad/issue/59101/819508>
- Kılcan, T. (2020). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulları Matematik ders kitaplarında yer alan kök değerlerin incelenmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies, 4(2)*, 248-266. <https://doi.org/10.38015/sbyy.816641>
- Köksal, K., Yaylacı Kılıç, Z., Yel, Ü., Erbaş, S., & Kılcan, B. (2022). Sosyal Bilgiler ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi, 5(2)*, 74-87. <https://doi.org/10.48174/buaad.52.1>
- Krippendorff, K. (2012). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Thousand Oaks: Sage.
- Kuş, Z., Merey, Z., & Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitim Dergisi, 11(25)*, 183-214. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29175/312425>
- Miçooğulları, M. (2021). 8.sınıf Türkçe ders kitabında (2019) yansıtılan kök değerler. *Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi, 1(2)*, 104-127. <https://doi.org/10.47834/utoad.10>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal Bilgiler öğretim programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686SOSYAL%20BİLGİLER%20ÖĞRETİM%20PROGRAMI%20.pdf>
- Miles, M., B. ve Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Akgül ve A. Ersoy, Çev.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Mutlu, H., H., & Dinç, S. (2019). 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalardaki metinlerin kök değerlerle ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(4)*, 1048-1062. <https://doi.org/10.16916/aded.593400>
- Oğuz Haçat, S., & Demir, F. B. (2020). Sosyal Bilgiler ders kitaplarının değerler açısından incelenmesi. *Journal of History School, 49*, 4443-4466. <https://doi.org/10.29228/joh.46733>
- Ömeroğlu, A., F. (2024). Kök değerler açısından ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (Ö14)*, 107-127. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1455540>
- Özdemir, E. (2023). Fen Bilimleri ders kitaplarının içerdiği kök değerler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 56*, 504-528. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1211295>
- Öztürk, C., & Kafadar, T. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programının değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi, 10(1)*, 112-126. <https://doi.org/10.24315/tred.550508>
- Özalp, M., T., & Akpınar, M. (2021). Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değer eğitimi hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 5(2)*, 544-565. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1035702>
- Kılıç, S. ve Yaylak, E. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında haber metinlerinin 2018 öğretim programında yer alan kök değerler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(3)*, 3159-3183. DOI. 10.51460/baebd.1461659

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (3), 3159-3183.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (3), 3159-3183.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Pırnaz, E., & Kuru, E. (2022). Sosyal Bilgiler öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 160-173. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1008843>
- Robson, C. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Gerçek dünya araştırması*. Anı Yayıncılık.
- Saldana, J. (2016). *The coding manual for qualitative researchers*. Los Angeles, CA: Sage.
- Sarıkaya, B., & Yavuz, E. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 209-224. <https://doi.org/10.48066/kusob.1395001>
- Seçgin, F., & Kapan, A. (2020). 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında önerilen edebî ürünlerin öğrenme alanlarında yer alan değerler açısından incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1480-1498. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2020..-650436>
- Tabak, S., & Yaylak, E. (2020). Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kök değerlerin yeri. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 8, 1-51. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.58>
- Tarakcı, R., & Kalenderoğlu, İ. (2022). Kök değerler açısından Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler. *Journal of Education and New Approaches*, 5(1), 139-157. <https://doi.org/10.52974/jena.1133254>
- Taş, H. (2022). İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi kitabının evrensel değerler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 62, 455-475. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1054065>
- Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.543521>
- Türker, A., Dündar, E., & Sözcü, U. (2023). Coğrafya Ders kitaplarında kök değerler. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 90-107. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1278950>
- Türk Dil Kurumu (t.y.). *Değer ne demek TDK Sözlük Anlamı*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Üreyen Çimen, Ö., & Özmantar, M. F. (2023). İlkokul Matematik ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi*, 4(2), 337-371. <https://doi.org/10.54637/ebad.1309397>